

שלבים בהתפתחות מינית נורמטיבית בקרב ילדים ונוער ...Sexuality is not what we do, it is what we are

כתבה: נלי שטיין, מדריכה ארצית לחינוך למיניות, לזוגיות ולחיי משפחה

חלק ראשון – שלבים בהתפתחות המיניות

התפתחות המיניות והתנהגות מינית בריאה מתוארים בזאת בשלבים המתחילים מרגע היוולדנו (ואף קודם לכן). השלבים מתייחסים לצדדים השונים, השלובים זה בזה, והקשורים להתפתחות פיזיולוגית-הורמונלית, נפשית, חברתית והשפעת המשפחה. מטרת סקירה זאת היא להראות כיצד הסטרוקטורות המיניות נבנות בהקשר המשפחתי והחברתי תוך התייחסות לתהליכים מגדריים המבנים ולמה שמוגדר כ'נשי' ומה כ'גברי'.

שלב א': גילאים 0 – שנתיים

ההתפתחות המינית הביולוגית מתחילה במהלך ההריון. מערכת המין מתחילה להתפתח אצל בנים באמצע ההריון. זקפה מתחילה להופיע בסביבות גיל 16 שבועות, ויכולת ההתלחחות בנרתיק אצל בנות מתחילה אף היא באותו זמן. עד גיל 7 או 8 חודשים בנים מגלים את הפין שלהם. בנות מגלות את הפות חודשיים מאוחר יותר. תינוקות בנים מקבלים זקפה מספר פעמים במהלך היום או בשעת השינה, לפחות 3 פעמים בלילה. נרתיק הבנות מתלחח בערך באותה תדירות. מבחינה דינמית הרי שהשנה הראשונה מאופיינת בהתפתחות על בסיס החושים. להנאה החושנית של ההורים מהטיפול בתינוק יש משמעות והיא משליכה על היכולת ליהנות מחושניות מאוחר יותר בחיים. בשנה השניה מתחיל התינוק להתמודד עם הצורך לשלוט בכל דבר - בדחפי החיפוש והחקירה, בכעס, בקנאה ובסוגים שונים של סיפוקים מיניים. הסטרוקטורה המינית נבנית כשהוא נדרש לרכוש גבולות ולתרגל שליטה. המיניות היא בעלת אופי של חדירה – לחדור ולהיות נחדר. זוהי מיניות ריאקטיבית – נדחפת מבפנים, לא תלויה בסביבה. מאפיין נוסף – אימפולסיבית, תלוייה באימפולסים מולדים. הפנטזיות המיניות אינן מודעות כלל.

שלב ב': שנתיים עד חמש

ילדים בגילאים אלו סקרניים ביותר בנוגע לגופם ולגופו של בן/בת המין השני. הם מחפשים הזדמנויות לגעת באיברים מוצנעים של עצמם ושל אחרים, לומדים את שמות איברי המין

וניתן ללמדם כללים בסיסיים הקשורים בהיגינה. בשלב זה נלמדים גם מושגים הקשורים ל-פרטיות, גבולות והסכמה. יש עיסוק רב בכל הקשור לצרכים (השלב האנלי).

מבחינה דינמית – סביב גיל 3.5 שנים הילדים מתחילים להיות עסוקים מאוד בתחרות. פרויד האמין שבתקופה זו הילד נמשך לאמו, מתאכזב שאין לה פין ואילו הבת מנסה להתנער מהזהות עם אמה ולרצות את קרבתו של האב. זו תקופה של תחרות בין האב לבין הבן ובין האם לבין הבת – ברמה לא מודעת – אך נחוות על-ידי הילדים. כפתרון לקונפליקט – הבן מקבל עידוד להתרחק מאמו (הפיצול שבין מין לבין אהבה) והבת מקבלת עידוד להתקרב לאמה ולהיות דומה לה.

זו תקופה של עיבוד הזהות, כשנבנית הזהות המגדרית. מופיעה בגילאי שנה עד 3 שנים, ומתבססת בוודאות בין 4 שנים ל-8 שנים. תהליכים סכמטיים של מגדר קשורים לתפיסת העולם במושגים של גבריות ונשיות וקשורים בקשר אינטראקטיבי לקונטקסט החברתי בו חיים. אלה מופנמים ומהווים חלק מההערכה העצמית ותפיסת הזהות האישית.

אנו רואים שההבנייה של המיניות מתרחשת כבר בשני השלבים הראשונים של החיים, ובאה לידי ביטוי כבר באופן בו מטפלים ההורים בתינוק הקטן, המידה בה הם חווים את הטיפול בו כחוויה חושנית, ההתייחסות לשלב השליטה בצרכים והאופן בו מתייחסים בהבנה לסקרנות כלפי הגוף ומכלול איבריו.

המשחקים המיניים יחשבו כבלתי נורמאליים כשהסקרנות נעשית כפייתית, כשההתנהגות המוצגת היא חיקוי להתנהגות מינית מבוגרת מסויימת, או כשההתנהגות כוללת כפייה ופגיעה באחרים, או פגיעה ופגיעה בעצמם.

שלב ג': שש עד תשע שנים

בגילאים אלו ממשיכים הילדים לגעת וללטף את איבריהם המוצנעים, רבים מאוננים, אך משתדלים לעשות זאת בצנעה. העניין בגוף הזולת ממשיך להתקיים, אך הוא משתנה מסקרנות למשחקים כמו 'רופא' או 'תראה לי ואראה לך'.

בתקופה זו אפשר לראות בנים שמתחילים להשוות את איבר מינם, וילדים רבים מתעניינים מאוד במילים הקשורות למין ובבדיחות גסות. חקירת איברי המין מכוונת לבדיקה בנוגע לשאלות של הריון ולידה.

סביב גיל 9 לערך מתחילים ילדים לחפש אחר מידע אודות מין ופעילויות מיניות, והדבר יתבטא בחיפוש אחר תמונות פורנוגרפיות, דיאגרמות ועוד.

מבחינה דינמית – גיל זה נחשב על-ידי פרויד כתקופת החביון, אך אין הדבר כך. הילדים ממשיכים להתפתח כיצורים מיניים וסקרניים, והזהות המגדרית ממשיכה להתבסס. ההבנה שמין ומגדר נשארים קבועים, לעומת גובה וצורת שיער היכולים להשתנות, מתבססת. מרבית הבנות תופסות את עצמן כשייכות למגדר הנחות יותר מבחינה חברתית (חוויה של

'שוליות חברתית'). בשלב זה בנים נוטים להיות פחות סבלניים מאשר בנות כלפי המין הנגדי וכלפי העיקרון של שיוויון מיני.

החברויות של בני אותו מין קרובות יותר ובאות להתמודד עם קנאה ותחרות. אנשי מקצוע רבים מאמינים ששנות ביה"ס היסודי הן השנים החשובות ביותר לפיתוח של חשיבה מוסרית הקשורה לפיתוח של יכולת אמפטיה ולקבלת החלטות נכונות. כל אלה מהווים חלק מהבסיס לבריאות מינית בבגרות. הדבר קשור ל'אתיקה של יחסים', כשהכוונה לדיבור על מוסר ביחסים, מה נכון ומה – לא ועוד.

התנהגות תחשב כ'לא נורמאלית', בשלב זה, אם תכלול חדירה, נישוק איברי מין, מגע מיני אורלי, או חיקוי יחסים מיניים של מבוגרים.

שלב ד': גילאי 10 עד 13 שנים

בשלב זה מתחילה ההתפתחות הפיזיולוגית הורמונלית לבוא לידי ביטוי – בעיקר אצל בנות (גילאי 10-11) ואצל בני (11-12 – בממוצע). אצל בנות מופיעים ניצני שדיים, מתחיל שיעור בבית השחי ובפות, הפרשה אפשרית בתחתונים וריח מבתי השחי. זאת יחד עם התעגלות הגוף וגדילה בגובה. בממוצע מקבלות הבנות את הוסת הראשונה סביב גיל 12 שנים.

אצל בני מופיעים שינויים דומים – צמיחה לגובה, שינוי בקול (צמיחת מיתרי הקול), ריח המופרש מבלוטות הזיעה, גדילה של הפין וכיס האשכים, שיעור בבתי השחי וסביב הפין. יתכנו תופעות של קרי לילה עקב גירוי לא רצוני.

האוננות נמשכת בגיל זה והיא התנהגות רגילה מבחינה מינית. בגילאים אלה ממשיכים ביצירת מערכות יחסים עם חברים בני הגיל, ומתחילים להיות מעורבים בהתנהגויות מיניות העוללות לכלול נשיקות, מזמזמים ואפילו חדירה.

הפעילות המינית יכולה להיות הטרוסקסואלית, אך גם עם בני אותו מין. ממשיכה הסקרנות העזה הבאה לידי ביטוי – בין היתר - בצפייה באמצעי תקשורת פורנוגרפיים.

ההתנהגות המינית, שלב זה, תחשב כ'לא נורמאלית, אם תכלול יחסים עם ילדים יותר צעירים.

שלב ה': גיל ההתבגרות – גילאי 13 עד 19

בגיל ההתבגרות בוחנים שני המינים את יכולת התחרות והחיזוק שלהם. הם לומדים להתייחס למתחרים בהגינות, להחזיק בקשר, לשמור על גבולות. אם שלב זה אינו עובר בשלום עלול האדם להיתקע בשלב של אמביוולנטיות. לא להיות מרוצה אף פעם מבחירתו. הנישואין יתפסו כאירוע מסרס. האמביוולנטיות תגרום גם לפיצול בין אהבה לבין מין. אנשים יטעו לחשוב שבתוך הנישואין אין תחרות.

המיניות הופכת להיות גם התייחסותית ולא ריאקטיבית ואימפולסיבית בלבד. יש התייחסות לאובייקט. הבנים מאמצים דפוס של כיבוש ואילו הבנות – של פתיחות. בגיל זה המיניות יוצאת מהפנטיה לפרקטיקה. נוצר דחף לממש את הרצונות והתשוקות המיניות. המתבגר עסוק ביחסי מין והאם נמשכים אלי – או לא. הוא רוצה לקיים יחסים עם הפרטנר הכי טוב בשבילו, ושגם הוא יוגדר כפרטנר הכי טוב. אם גיל ההתבגרות עבר טוב יש תחושה של רגיעה מסויימת. זו חשיבה לאחר תהליך אבל מסויים – אבל על הרצון להיות מאוד אטרקטיבי.

(התפיסה האזרחית – החילונית אומרת ש'כל אדם אחראי לגבולות שלו', ולא משנה כמה גירו אותו. זוהי דרישה שקשה לפעמים לעמוד בה. לעומתה, הגישה הדתית – אוסרת על גירוי. מדגישה את המיניות כמופעלת מבפנים, ומי שמגרה מנודה גם כן (לא רק המתגרה).

הדבר מביא אותנו למושג הגבול במיניות. הגבול צריך להיות לא רק בהתנהגויות אלא גם במסרים. עלינו ללמוד להיות מודעים ולשלוט במסרים שאנו מעבירים (מה שמתפספס בחשיבה האזרחית). מתבגרים מחפשים גירויים בלתי פוסקים, מיניים ואחרים, ועליהם ללמוד על העוצמה של המיניות שלהם – מה יוצא החוצה ומה משפיע).

התנהגויות סיכוניות בגילאים אלו – התנהגות פתיינית בצורה בולטת אצל נערות, קיום יחסי מין אורליים ומלאים עם פרטנרים רבים, חוסר קשר עם הבית, חוסר שליטה בדחפים, אי קיומם של גבולות ויכולת איפוק. אצל בנים – הפרדה בולטת בין המין לבין ביטוי רגש, התנהגות כוחנית, צרכנות מרובה של פורנוגרפיה כמודל ליחסים, הליכה לזונות, חיפוש אחר מין מזדמן אצל נערות הנמצאות בסיכון אף הן.

חלק שני – מיניות של מתבגרים בהקשר מגדרי

בגיל ההתבגרות, אם כן, אי אפשר להתייחס לתפיסה עצמית של מתבגרים מבלי לקחת בחשבון את המין ואת תהליך "ההטפה המינית". אריקסון (66) ראה בזהות המינית של היחיד מרכיב חשוב של זהות ה"אני" ובביסוס תפקידי המין את אחת המשימות העיקריות של גיל ההתבגרות. במחקרם של אור וכן אליהו (93) לא נמצא שבנות בגיל ההתבגרות חוות יותר קונפליקטים בין מרכיבי תפיסתן העצמית בגיל ההתבגרות מאשר בנים. יחד עם זאת לא נמצאו הבדלים חד-משמעיים בין המינים.

מה קורה – אם כן – במפגש הכל כך טעון שבין 2 המינים? מפגש שבו בא כל אחד מהמינים מתהליך עיצוב זהות שונה. תהליך שבו באופן מסורתי התפתחה זהות המתבגר סביב נושאים של סמכות, אסרטיביות ועצמאות, לעומת זהות המתבגרת שנתפסה כמתפתחת סביב נושאים של יחסים בין-אישיים, מערכות יחסים, אמפטיה, יכולת לטפח ולטפל ו-אקספרסיביות.

ברצוני להציג ולפתח את הרעיון שהמפגש המיני ההטרסקסואלי הוא אם כן מפגש של מיניות גברית! מפגש בו בא לידי ביטוי אי השוויון המגדרי והשליטה הגברית. הבחירה במין בטוח, או סרוב ליחסי מין לא מוגנים, אינם – פעמים רבות – עניין של בחירה חופשית בין שווים אלא מו"מ בתוך יחסים חברתיים המובנים כלא שווים. יחסים אישיים, פרטיים ואינטימיים המושפעים ממבנה הכוח החברתי הכללי.

במחקר שנערך בבריטניה בקרב מתבגרים בגילאים 16-18 בשנת 1997 עולה המסקנה **שנשיות מבוססת על זהות מינית לא בטוחה, ושהתנהגות נשית קונבנציונלית שמה נשים בסיכון.**

'להיות נשית' באופן מקובל פרושו: להראות לא יודעת באופן מיני, לייחל ליחסים, לתת למין 'לקרות', להאמין לאהבה ולרצות לעשות גברים למאשרים. זהות נשית בהקשר המיני מתפתחת ומתעצבת על בסיס איסורים ואזהרות ("כל הבנים רוצים רק דבר אחד... תזהרי לא להיות "טרף קל", "אחת שנותנת"...). זהו גם המסר של החינוך המיני בביה"ס, פעמים רבות. ובכך מקבלות נשים צעירות מסר חזק על כוחה של מיניות הגבר ועל הפסיביות ו/או הפגיעות של נשיותן.

תמר רפפורט (93) במאמרה על "להיות נערה: אי רציפיות בהתנסויות טעונות מיניות בין מוסדות חיברות" טוענת שההנחה המקובלת בהקשר של חיברות נערות מדברת על מצב של "שוליות כפולה". מצב המשרטט דפוסי התנסויות של נערות בגיל ההתבגרות. כלומר, כדי להבין את המשמעויות החברתיות והאינדבידואליות של "להיות נערה" יש לבחון את מצבה המבני והתודעתי המורכב. מצב הנובע ממעמדה החברתי העמום בשלב הביניים שבין ילדות לבין בגרות – המשותף לה ולכלל בני הנעורים – מחד, ומעמדה החברתית הנחותה בתוקף היותה אישה – מאידך. במאמרה היא בודקת כיצד ה'שוליות הכפולה' שזורה בצורות שונות בפרקטיקות החיברות היומיומיות של 3 מוסדות חיברות עיקריים: בית, ביה"ס וקבוצת הגיל.

החוקרות בספר *The Male in the Head* מסיקות מהראיונות שערכו שהשפה והשתיקות שדרכן נשים צעירות לומדות על מיניות והתנהגות מינית שמים אותן במקום נחות במובהק כשזה מגיע להנאה או לשליטה במפגשים מיניים. הנקודה העיקרית במפגשים אלו היא לפגוש בצרכיו ובתשוקותיו של הנער/הגבר.

עבור גברים תהליך הלמידה על מיניות והתנהגות מינית נמצא כשונה לחלוטין. בעוד שנשים חונכו לשמור על עצמן (ועל שמן) מפני סכנה, גברים צעירים חונכו ש"גברים אמיתיים" נמצאים ברדיפה אחר הנאה מינית. המגדור של הלמידה על מין קשור להדגשת ההבדלים בין המינים ולשפה המגדרית על מין, אהבה ורומנטיות. עבור נשים הופכת המיניות בגיל ההתבגרות, על-פי רפפורט, למשאב ראשי מרכזי המשמש כאמצעי חליפין בווסות יחסי הגומלין עם סביבתה לצד משאבים אישיים אחרים. בגיל ביה"ס היסודי משאב זה עדין אינו מרכזי והיא 'רשאית' להבליט משאבים אחרים כגון: היכולת האינטלקטואלית, החברתית

והספורטיבית, בעוד שבגיל ההתבגרות משאב המיניות נתפס כמרכזי גם על-ידה וגם על-ידי סביבתה. בעיקר אם זו סביבה מסורתית יותר בדפוסייה, פטריאכלית ושמרנית. נשים לא 'מורשות' ואף מתקשות לבטא נושאים מיניים בצורה גלוייה כמו גברים, והרבה מהשפה הנשית על מין הייתה מבוססת על שתיקות. שתיקות המתפרשות על-ידי הצד הגברי כ'הסכמה שבשתיקה'.

מכאן שהמפגש המיני בין מתבגרים ניתן לראותו כשני עולמות נפרדים – נשיות גבריות – הבאים לידי פיצוץ במפגשים המיניים. מפגש זה מבליט 4 נקודות עיקריות של שונות: הראשונה – "[הסטנדרט הכפול](#)". התנהגות מינית שעושה אותו מצליח באופן גברי, "גבר אמיתי", גורמת לה לשם רע – להראות כזונה... גישה שגם נשים מחזיקות בה ומפנימות אותה. בהקשר זה נכנס גורם ה'מוניטין המיני'. תמר רפופרט מצאה שהן בקרב נערות משכבות מבוססות והן בקרב אלו הבאות מסביבות מצוקה מסורתית יותר קיים נושא המוניטין. בשני המקרים ההתנהגות הנחשבת כ"שלוחת רסן" מקבלת פיקוח חיצוני, ויש לה מימד ציבורי חזק. שמה הטוב של הנערה ושמה הטוב של אחרים הקשורים בה (כמו בני משפחה) – חד הם. אבל, הגבולות משתנים מהקשר להקשר, כאשר אלו הקשורים לבנות ממשפחות מבוססות, חילוניות, הינם גמישים ומתירניים יותר. וכן, גם הפרשנות האישית שונה. נערות מבוססות מפרשות התנהגות זו כחריגה התנהגותית הפיכה זמנית, בעוד שאלו ממשפחות מצוקה רואות אותה כתכונה אישיותית בלתי הפיכה הראויה לעונש אישי וקולקטיבי.

השניה – "[הפעם הראשונה](#)". המגע המיני הראשון הוא רגע חשוב במודע לאנשים צעירים, בין אם הם מחפשים אחריו באופן פעיל ובין אם הם מאפשרים לו לקרות ו/או אם הוא נכפה עליהם. ההתייחסות הגברית מתמקדת, בדרך כלל, ברצון לעשות "את זה" תוך התייחסות לחרדות ביצוע (זקפה) והשגת אורגזמה. הגבר הוא בבחינת "סוכן הפעולה" והאישה – האובייקט (של חדירה, השגה...). ההתייחסות הנשית היא – פעמים רבות – התייחסות שאינה מבטאת את הקול האישי במלואו (לא מבטאת חששות, רצונות ומתאימה עצמה – כאמור – לציפיות הגבריות). בכך אנו רואים כיצד נערות ונשים צעירות חיות עם זהויות נשיות, אבל בהתייחסות לקהל גברי, ומודדות עצמן דרך המבט של 'הגבר שבראש'. המיניות ההטרוסקסואלית לא כגבריות מול נשיות, אלא כביטוי לגבריות.

השלישית – [אובדן הבתולין](#). הדאגה בהקשר זה היא בעיקרה נשית ואין לה מקבילה בחוויה הגברית. עבור מתבגרות יחסי מין מלאים הטרו-סקסואליים מייצגים סכנות ספציפיות. כגון, אובדן הבתולין וכתוצאה מכך פגיעה אפשרית ב'שמן הטוב' (בחברות מסורתיות הפגיעה היא גם בכבוד המשפחה ומשפיעה על סיכויי החיתון) וחוסר יכולת להגן על עצמן (מין בטוח). קיים גם הפחד מהכאב הפיזי בנוסף לאינטימיות חדשה. המעבר מחוסר ניסיון ל-ניסיון הוא דו-משמעי ומלא סתירות עבור נשים צעירות. כדי להצליח כאישה נשית "למהדרין" היא חייבת להפוך לבקיאיה בלתמוך ולספק ערכים וצרכים גבריים. ניתן להוסיף, לגבי המסגרות

המשפחתיות, שקיימים הבדלים גם פה הקשורים לקבוצה החברתית-המעמדית ממנה באה הנערה. מסגרות משפחתיות פטריאכליות ומסורתיות יכפו פיקוח מחמיר וחשיבות מרובה לבתולין ובכך יהפכו אותו לנכס ציבורי יותר מאשר אישי. דבר זה מבהיר עוד יותר מדוע נערות הבאות מסביבות חברתיות שכאלה ימצאו בעמדה נשית פגיעה עוד יותר מאשר נערות מסביבות חילוניות, ליברליות - למשל.

הרביעית – הקשר שבין מין לבין אהבה. אריאלה פרידמן מתייחסת להיבט זה בספרה "באה מאהבה – אינטימיות וכוח בזהות הנשית". ההתייחסות השונה בין המינים לאספקט זה מקורה בתהליך ההתפתחותי השונה שעוברים בנים ובנות לקשר הראשוני עם האם ולדגש חברתי על גבריות כבעלת ערך רב יותר מנשיות. בבסיס כל קשר אצל האישה, כולל הקשר ההטרסקסואלי, נמצא תמיד את הקשר של הבת עם אמה. הבנים נדחפים לבצע פרוד מוקדם והחלטי ולהדחיק את הצורך הראשוני בקשר סימביוטי עם האם. הם עוד יקבלו 'אם אחרת' בדמות בת-זוגם, ואילו הבנות – לא.

הסוציולוגית ננסי צ'ודורוב (Chodorow) עסקה בנושא זה (בהקשר של התפתחות יחסי אהבה) והיא טוענת שהעובדה שהבן והבת מתאהבים קודם כל באמם יוצרת הבדלים בהתייחסותם ההטרסקסואלית בעתיד. יחסיו הטרו-סקסואליים של הבן הם עם דמות שהוא היה "פעם" בסימביוזה מוחלטת איתה. לאחר שפתח את זהותו המינית הגברית מלווה האהבה ההטרסקסואלית בצורך להדחיק את הרגש הראשוני החזק, להדגיש את גבולות ה'אני' שלו ולהתכחש לערגה ולאהבה המושלמת כדי שזו לא תבלע אותו ותבטל את זהותו הגברית החדשה והמוערכת. כדי להגן על זהותו המוגדרת במושגים של פירוד ואינדוידואציה עליו להדחיק את רגשותיו, את כיסופיו ואת תלותו בקשר הבסיס המושך אותו. תהליך זה בונה קונפליקט לתוך אישיותו, שבו צרכי התלות וההתקשרות האינטנסיבית נמצאים בסתירה עם צרכי הזהות הגברית והעצמאות.

הבנות, לעומת זאת, כדי לרכוש אוריינטציה הטרסקסואלית מתאימה, צריכות להחליף את אובייקט האהבה מהאם לאב, לגבר. על בסיס האהבה הראשונה לאם הן בונות את האהבה לאב, וזו באה כתוספת. אם הבנים מתמודדים עם "האם הטוטאלית" הרי שהבנות מתמודדות עם "האב החסר". זאת משום שהאהבה אליו מבוססת על אידיאליזציה שלו. היא מכירה אותו פחות, והקשר הוא במידה מרובה של פנטזיה, ללא המציאותיות שיש בקשר של הבן אל האם.

מכאן ניתן לראות כיצד האי-סימטריה של יחסי המגדר הטרסקסואליים נוצרת, משוכפלת ומבטאת דומיננטיות ושליטה של ערכים ציבוריים בתוך המרחב האינטימי. ניתנו 4 דוגמאות המהוות ביטוי לתהליכים השונים אותם עובר כל אחד מבני שני המינים והמשפיעים על המפגש ביניהם. יש להוסיף שקבוצת השווים והמדיה (להן יש השפעה רבה בגיל זה) הופכות לפרקטיקות מתווכות של נורמות ריגשיות וחברתיות מקובלות המשמרות סטריאוטיפים וחוסר שוויון.

סיכום:

בכדי שהצגת העניין לא תהיה פשטנית וחד-מימדית עלינו לקחת בחשבון אפשרויות של "גוונים" בקטגוריות הרחבות של 'נשיות' ו'גבריות'. גוונים המתייחסים גם לבנים "נשיים" מול בנות "גבריות". הכוונה ליצירת אפשרויות של מיקומי ביניים הנותנים מענה רחב יותר לצרכים אינדיבידואליים. חשוב להבחין גם בתפיסות אלטרנטיביות כי ברגע שעושים זאת מזהים גם את התהליך הפוליטי והחברתי שמעצים תפיסה אחת ומחליש את השנייה. ניתן לכנות זאת "גבריות מודגשת" מול "נשיות מודגשת" ולידן האופציות. בצורה זו אנו - כחלק מצוות חינוכי - לא נמשיך להיות חוליה בפרקטיקת החיברות המדגישה נשיות כחלשה, תלויה ובעיקר - פגיעה.

במחקרה של תמר רפפורט דווקא ביה"ס נמצא כמצליח להחליש את התפיסה השמרנית מהר יותר מקבוצת הגיל משום שהוא כמוסד ציבורי נענה מהר יותר לתפיסות מתקדמות לגבי מיניות האישה.

נראה ששאלה חשובה העולה כאן היא שאלת ה"מרחב הבטוח להתנסות". כלומר, מתוך ההבנה שיצרים מיניים שותפים גם לבנות, כיצד ניתן לתת להן יותר תחושת בטחון? כיצד אפשר לצייד אותן בקול אלטרנטיבי המאפשר לה לשמור על רצונותיה אך גם לבטא את צרכיה (מין מוגן). ומאידך, כיצד לאפשר לבנים להרגיש גבריים גם כשהם "מאבדים שליטה" ומתאהבים, וכשהם מתעקשים לשמור על החיבור שבין אהבה לבין יחסי מין ולא על ניתוקו. וכן, על-פי תמר רפפורט: 'להראות לנערה שיש לה יותר ממשאב המיניות בידיה...!'

ולבסוף, מיניות מחייבת הכרה בקיומם של חוקים ויכולת שליטה. אפשר לעקוף את החוקים או לפעול בהתאם ואז להתחזק ולהגיע לבשלות נפשית. אם אנו משחקים לא לפי החוקים אנו לא מתפתחים ויחסינו יהיו מלאי קנאה ופגיעות. חשוב לפתח יחסים עם תקשורת הוגנת בין בני הזוג. כל הסטיות הן דרכים לעקוף את התחרות המינית. צורות של שנאה ושל תוקפנות. העבודה עם ילדים ובני נוער צריכה להתרכז בחוקי המשחק של המיניות. מהן הדרכים הלגיטימיות ומה - לא. חשוב להפעיל חינוך מיני המפעיל שליטה על המיניות ויצירת דיאלוג בין אנשים שונים שלכל אחד מהם גבולות משלו.

הדרך העיקרית להתמודד עם העולם הפוסט-מודרני היא לעודד אותם לחשוב. לחזק את יכולת הביקורת בכדי לא להיות מושפעים לגמרי מכל מיני מודלים חולניים של יחסים. צריך הרבה בריאות נפשית והעברה בין-דורית כדי שאפשר היה לעסוק בנושא מורכב כמו מין, ולהגיע לאיזון ולשליטה בתוך התחרות. זוהי עבודה של כל החיים.